

Predplate van Šibenika
— na tromjeseč 3 K.
— na 60 godina 0 K.

Predplate u Šibeniku
sa donošanjem lista u kucu
jednaka je kao i van Šibenika.

Pojedini broj stoji 6 para.

HRVATSKA RIJEČ

IZLAZI SVAKE SUBOTE U ZADRU

Predplate i pisma šalju se
Uredništvo. Ne frankirana se
pisma ne primaju. Rukopisi
se ne vraćaju. Oglasi, pri-
obšena pisma, zahvale itd.
tiskaju se po 20 para redak
— ili po pogodbi. —

Nastajuće borbe.

U monarhiji u kojoj živimo nastupaju važne i bitne promjene. Zajednički ministri koji onaj rata i vanjskih posala odstupaju i imenuju se novi. Parlament bečki radi na svu brzinu da uvede u život novi izborni red na temelju obćeg prava glasa. Parlament u Pesti u svoj mogućoj žurbi stvara zakone koji mu osiguravaju neodvisnost od Austrije. Prenose se u domovinu kosti negdašnjih buntovnika i prognanika i zakonom bivaju proglašeni rodoljubima i mučenicima. Novi ministri u žurbi putuju za posle vojne i vanjske. Odnosaj prema Italiji su sve to napetiji. Iz Beča se pišu brošure, iz vojničkih i Clumecievih krugova, koje upozorjuju službeni svijet na tmurno obzorje. A da spomenemo i ovu našu Dalmaciju, iz nje je onomadno putovalo mnogo i sve neobičnih putnika u Beč.

Prema svemu ovomu, vidi se njeka žurba, njeka grozničavost u visokim krugovima monarhije, kao uvijek kad predstojie važni događaji.

Već sam događaj da se obće izborno pravo uvadja po želji vlade i po želji krune, dakle odzgor, znači da nije bio izvojevan od naroda nego da je narodima darovan radi važnih državnih razloga. A okolnost da se je i u Ugarskoj htjelo uvesti obće izborno pravo još od Fejervarije vlade, dokaziva da se u visokim krugovima htjelo, pomoću sveobćeg prava glasa, vladati preko takovih parlamenata u kojima bi razne narodnosti i socijalisti šutkali onu borbu koja se od toliko godina vodi između Austrije i Ugarske; htjelo se spasiti dualizam i borbu za narodnu i državnu neodvisnost raznih naroda pretvoriti u borbu za socijalna pitanja.

Nego izgleda da se tom nakanom neće prodrijeti, Ugarska je kao nikad do sada pripravna na svaku mogućnost. Ima svoju vladu proizasla iz parlamenta u koji u glavnu rief vode Koštovci, nezavisnjaci, oni koji se već u oružjem borili za podpunu nezavisnost Ugarske. Ova je vlada uvrstila se u zupanjijam i svakud gdje je trebalo, ponamjestila je činovnike svojeg nezavisnjačkog povjerenja.

Ova vlada će dakle i izborni red, pa makar bio i na temelju sveobćeg prava glasa, urediti tako da će i tada u parlamentu biti neodvisnjačka većina.

A da je ova vlada u Ugarskoj jaka i da idje svojem cilju po dobro smišljenoj osnovi o tom ima jedan odlučan i svakomu vidljivi dokaz u promjeni ministra rata i vanjskih posala.

Mnogi su ovu promjenu uzeli bili kao dokaz da će Magjari podleći u onim pitanjima radi kojih su zadnjih godina vodili ljutu borbu, naime u pitanjima vojske. Govorilo se pače da obstoji odgovor po kojemu da su se obvezali udovoljiti svim vojničkim zahtjevima. Ali se uspostavilo da je promjena ministra rata samo novi dokaz magjarske uztrajnosti i nepopustljivosti. Ministar predsjednik Wekerle je već u saboru izjavio, da su oni uvijek na istom programu, i da će oni privoliti na vojničke zahtjeve samo onda kad se izpune i magjarski zahtjevi.

Slojeć stvari ovako povraćamo se u vrijeme kad su Magjari zahtijevali svoje vojničke znakove i svoj jezik u vojsci, na što kruna nije nikako

htjela pristati. Samo što su Magjari danas u mnogo povoljnijem položaju nego onda.

Sa dozvoljenim milijunima kupili su se topovi; na granicam nije sve onako bezbrizno kako se misli; topovima trebaju monci, a broj današnjih vojnika nije dovoljan. Dakle ne ostaje nego povećati broj vojnika; treba dignuti nekoliko desetaka tisuća novih novaka više. Da se taj višak dozvoli treba da glasuju parlamentari za to.

Tu nuždu priznavaju i Magjari, i oni kažu da su pripravni to povišenje dozvoliti, ali — i tu je poteškoća celog pitanja — treba da i kruna dozvoli magjarski jezik i magjarske znakove u ugarskoj vojsci.

Kako će se ovo pitanje razviti? Radi ovog pitanja je ostupio stari ministar rata, sva je prilika da će ostupiti i novi, ako se ne udovolji zahtjevima Magjara.

Ali nužda je nužda, to pitanje mora da se rieši.

Na novo pokušati u Ugarskoj sa kojim novim Fejervaryem ne bi dovelo do ničega, jer je vlada pripravila sve moguće da se to ne potuša a kamoli izvede. Neće ostati dakle nego rješiti tu stvar na vrijeme. Vojska će imati dovoljan broj vojnika za topove, a Magjari svoj jezik i svoje znakove u vojsci.

Onim časom kad se to zbude odplonilo je dualizmu, koji se i onako sve to više približava svojem svršetku.

Predviđajuće tu mogućnost valja da se i toliko žuri sa novim izbornim redom. Uz novi izborni red imati će se preudesti Monarhija, a kakva će ta preudetba biti zavisi od jakosti pojedinih naroda u njoj. U toj preudetbi predstoji i namu Hrvatima nove borbe, novi zadatci, kojima bi trebalo da smo dorasli.

Na 12 ovoga otvara se hrvatski sabor. Na njemu je da uzradi, kako bi i mi Hrvati imali takove zakone, koji bi nam omogućivali razvoj ciele naše snage u predstojećim borbam.

Ali nije ni u samom saboru, ni u zakonima sve, glavno je u narodu, u strankam, u djelovanju njihovom. Djelovanje dakle naroda i pojedinih njegovih strakaka neka je upućeno e-nom cilju, gdje ćemo svi morati biti složni, ako će da ne nastradamo, kad se bude krijala sudbina našeg naroda za mnoge vjekove.

Već danas moralo bi se oko toga nastojati, stvarajući među strankam snošljivije odnošaje, jer neće pojedinci nego ukupnost moći razviti onu snagu, koja je potrebna da ne budemo čigovo orudje već da budemo u svojoj zemlji neograničeni gospodari.

Seoske blagajne i njihov savez.

U zadnje doba se u našim domaćim novinam mnogo piše o savezu seoskih blagajna. Bilo je radi toga pitanja i sastanaka. A iz govora i zaključaka popriličenih na tim sastancima, kao i iz pisanja po novinam, jasno izbijaju dvie struje. Jedna je da bi naše domaće blagajne imale sačiniti svoj samostalni savez, a druga je da bi imale pridružiti se zadrugačkoj svezi u Ljubljani.

Pri tim razpravljanjima i jedna i druga struja iztice svoje razloge. Tu se govori i o ponosu i o koristi, i o klerikalizmu i o anti-

klerikalizmu, o vladinjoj pomoći, o zemaljskom odobru i t. d.

Čini se čini, to ćete nam dopustiti gosp. Uredniče, da javno izrečemo da se u ovoj prepirci ne pazi puno na konačnu svrhu zadruga, jer — bi se sa tog temelja pretresalo ovo pitanje, može biti da bi se došlo do brzog sporazuma.

Zadruga nisu sebi svrha, nego su ustanovljene i ustanovljuju se, da bi one pridigle gospodarstveno i moralno svoje zadrugare. O zadrugam dakle, kao ustanovam koje imaju taj cilj pred očima, ne može se govoriti ako se ne obazireš na blagostanje dotičnih predjela, na način življenja dotičnog pučanstva. Ugurim riečima djelovanje jedne zadruga može biti posve drugačije u jednom kraju, i opet posve različito u drugom. U jednom može se gledati osobito na moralnu svrhu zadruga, a u drugom na finansijsku, gospodarstvenu i tako dalje. Zato može biti zadruga kojima je glavna svrha pribavljanje jeftinog novca, a onda kojima je najglavniji posao zadrugarsko gospodarenje i zadrugarsko življenje, radnja i t. d.

Kod nas u Dalmaciji sreća toga je potrebno, ali je najprečiji i najpotrebitiji posao dobava, olakhoćenje jeftine vjeresije. Osobito u gorinjoj, sredinjoj, zagorskoj Dalmaciji potrebit je novac i to u velikoj količkoj.

Poznato je da u ovim predjelima vlada lihva, i da su lihvari gospodari težaka i zemlje. U ovim predjelima kamata od 100 i 200 posto nije ništa neobična. Tko zna kako se kamata ovdje uračunava i kako se dug unovčuje neće se ovim brojkam čuditi. Prema ovomu ne može se čuditi ni tomu što je tu težak izerpljen do kosti i što je svaki koji broji koju forintu govtovine neprijatelj svake blagajne, svakog zadruganog života.

Predpostaviv ovo, razumije se da se blagajne u ovim predjelima ne mogu razvijati kako bi trebalo, i da one, i ako se ustanove, imaju moćnih neprijatelja, tako moćnih, da su kadri osujetiti i napredak i bistvo tih blagajna. Osim toga svi ti članovi blagajne nisu ni kadri boriti se proti lihvaru s jednostavnog razloga što su mu već podložni, dužni, pak i ukupno i pojedince ne mogu se od njega osloboditi nego samo u slučaju da mu mogu povratiti dug.

I ovo dolazimo na pravu cilj. Naše blagajne u ovim predjelima, ako će napredovati, treba ne samo da imaju vjeste i poztrovne upravljače — bez kojih ne bi se smjelo otvarati nijedne blagajne — ali one valja da imaju novca toliko da se za svoje družinare mogu u istinu zauzimati kako treba.

Zauzimati se za težaka na taj način, da mu blagajna posadi koju forintu da plati galien ili da kupi koji komad alata ili blaga, nema smisla nego samo ondje gdje on nije drugomu zadužen. Ali gdje je zadužen, tim malim svotam samo mu se odnema, jer mu se povećava dug, i postavlja ga se u nemogućnost da udovolji sa odplatacima. Ovo je istina o kojoj smo se imali prigode više puta uvjeriti.

Ovaj način radnje sa malim zajmovima u zaduženim predjelima niti može uspjevati niti uspjeva. Tu treba udariti onim putem koji odgovora stanju našeg težaka, njegovom duševnom razviku i materijalnim potrebam. Tu treba imati

pred očima najprije svrhu onda fakično stanje i prema jednom i drugom vladati se. Niti je samo poznavanje fakičnog stanja dovoljno niti je dostatno, kao što nije ni sama svrha.

Svrha bi bila udružiti našeg težaka da se može osloboditi od lihvara i sam sa svojim gospodariti te duševno se razvijati. Fakično stanje bilo bi da je naš težak obično zadužen, bez pojma o zadužnom životu, izvrgnut hirima lihvara i po tom bez dovoljne duševne snage i razvitka, odnosno i ako je u tom pogledu razvijen, nije nego rob svojih vjerovnika.

Stupimo dakle u takvom predjelu . . . rad.

Težaci su naši u tim predjelima u ogromnoj većini radišni, zauzeti, dobri i čudoredni. Tu izključivati od zadruganog života nemožes nego posve riedke. Svi težaci su obično i pojednici, vlasnici kuće, kojeg polja i t. d. Svi ti pak ili ogromna većina njih je zadužena ili radi slabe ljetine ili radi slabe prodaje, ili radi dobave kojeg komada zemlje i t. d. Mali ih je broj koji bi bili upali u dug iz obiesti ili zbog slabog gospodarenja ili rapsipnosti. Tu izključivati mnogo koga iz zadruganog života i šteta i grieh je. A primivši ga valja da mu i pomozes.

Potrebe su velike. Obično su svi zaduženi kojem lihvaru. Dodje ljetina i unovci ju. Skoro sve mora dati vjerovniku. Dodju kućne potrebe, uzme u blagajne, a glavni dug raste i raste.

Što je tu raditi? Naravno prema posjedu, radišnosti, treba udesiti svaku pomoć, ali konačno treba ipak pomoći. A najbolja je pomoć ako mu se izplati glavni dug. Taj glavni dug je ili veći ili manji prema imanju, pa kad mu je mogao davati lihvar, trgovac, može mu na isti posjed dati i blagajna. Dakle na taj način oslobodiš jednoga, uknjižiš mu blagajnu na imanje radi veće sjegurnosti i za to da utučes svaku drugu mogućnost tudje vjeresije, dajes mu uz to i potrebno kroz godinu. Čovjek posteno izplaćiva, lakše mu je, počinje napredovati i oslobadajat se more koja ga je tistila.

Na taj način dodje i drugi i treći i dvadeseti i stoti. Treba velikih svota. I moralno stanje u mjestu, u blagajni napreduje.

Blagajna je tu u tom mjestu ili okolišu pribavila novca, oslobodila ljude od lihve i tim je gospodarstveno pridigla onaj kraj. Uz gospodarstveno pridizanje podigla je i moralno te ljude. A za to nije uvijek samo davala nego je i strogo pazila na način življenja i gospodarstva svojih družinara. Njeki je iz svojeg krila i izbacila jedne radi moralnih, druge radi materijalnih uzroka.

Na ovaj način je blagajna postigla svoju svrhu — i ako joj je bio glavni cilj dobava jeftinog novca.

(Sliedi).

Talijanska zanovetlanja.

U nedjelju je jedna dična i odvražna četa naših mladića opetovano pjevala domorodna pjesme i uz zviždanje i poklike „dolje“, prosvjedovala. Ta mirna demonstracija se razila „poslje nego je ponovno klicala itd.“

Okavo list talijanska uzveličava demonstracije i izkaze u Zadru, i to u onom istom broju gdje u dugom članku napada na šibenske Hrvate i cielei narod hrvatski ruži zbog jedne po-

sve neudžne i mirne demonstracije u Šibeniku. Taj člankopisac idje pače i još dalje pa se poniziva do denuncijanstva i plaće nad tobožnje malo strogim postupanjem zandara i, u domaćoj stvari, zove u pomoć tudju kraljevsku vladu „del bel paese“, Italije, te uzdiše za minulim mletačkim gospodstvom. Njega ne smeta što denuncira ljude koji ga u posao ne ulaze, i što su zandari bili pače i preko mjere revni tako da su do četiri puta na svijet navali bodovima, njemu je do stare talijanske navade, potvarat, klevetat, ružit, ponizivat, njemu je do tobožnje uvrijeđene kulture, i do talijanskog gospodstva, njemu je do prkosa, pa se niti stidi, niti boji smiešnosti, glavno je da vriedja, da se pred svojima u Zadru izkaze junakom „alla breccia“.

Mi se na ove smiešne „poze“ i još smiešnije običaje ne bi obazirali, ali kad njeka gospoda misle, da su izkazali proti njima organizirani i da oni imaju pravo Hrvate u isto doba vriedjati i radi tobožnje koristi i talijanske kulture izazivati i još iz visoka podučavati i t. d., onda će nam čitatelji opostiti što se još možemo obazirati na ta posve obična i smiešna talijanska zanovetanja.

Jer u istinu nije dugo nego zanovetanje obračati se bahato i izazivno Hrvatima, vriedjat ih, mecat se u pozni mučenika, dok znaš da bi ih trebalo moliti, neka oprostite sve one grdne izazive i uvrede pretrpljene sa strane Talijana, svih, gdje god ih je.

Uzrok da je mnogom Hrvat prekipjelo valja tražiti na pravom mjestu, ondje gdje se Hrvate sustavno izaziva, grdi, a i člankopisac talijanskog lista zna da je to mjesto Zadar. Ta u Zadru su Hrvati izvrgnuti svakvrstnim napadajima, jer u Zadru je za gospodu talijansku izaziv ako Hrvat progovori svojim jezikom, izaziv je ako na sebi ima znak svoje narodnosti, izaziv ako se obuču u svoje sokolsko odjelo, izaziv ako iztakne svoju trobojnicu, izaziv je što je u obće Hrvat i što je živ. A te i takove izazive talijanaši sprječavaju nedopustajne Hrvatima izkrcavanje, ni nošnjak, ni barjak, ni govor hrvatski i t. d., a kad god mogu oni te izazive kazne upriličenim burnim izkazima, napadajima, grdnjama, štapovima, kamenjem, noževima.

Svega je toga bilo odavna i do dana današnjega ima u Zadru, na Rieci, u Pulju itd. Ovo sve znadu talijanaši širom naše pokrajine, ali ne razume i neće da razume, kako ti izazivi moraju jednom da prestanu, i kako su oni zvani da oko toga uzrade, ne radi Hrvata nego radi sebe.

Odmazda na uvrede, na izazive, na tučnjave, nastupa sama po sebi, ne treba tu nikakvog policajca, nikakve priprave. Hrvat uvriedjen, izazvan, izlupan u Zadru, izazvan je i uvriedjen i u Šibeniku i po cijeloj njegovoj domovini. I ako je talijan bio napadnut na Rieci, na Susaku, u Šibeniku ili bilo gdje, ako se bud gdje u hrvatskim zemljama dogodi koji izkaz proti talijanašima to nije nego plod odmazde na sve ono što naši Hrvati trpe u Zadru.

U ovakim okolnostima i prilikama, zar nije smiešno zahtijevati od Hrvata do mirno podnose izazive u Zadru, na Rieci i drugovdje? Zar sve ono što Hrvati rade nije potaknuto, izazvano sa strane talijanaša? Zar nisu talijanaši pravi organizatori svega onoga što Hrvati rade kad demonstriraju protiv talijanaša?

Prosudjujuć ovako stvari, talijanaši širom naše domovine, u Istri i Dalmaciji, morali bi doći do posve drugih zaključaka nego dolaze. A člankopisac talijanskog lista na mjesto da se meće u smiešnu poznu, na mjesto da denuncira, i da plaće i da tobož izazivlje smiešna međunarodna pitanja, na mjesto da izaziva i poziva Hrvate na glupu, smiešnu, i ponizujuću pokoru, mogno bi obratiti se svojoj braći u Istri ili

barem onoj u Zadru i njih da napada, što su divlji i nesnosljivi prema Hrvatima. On bi morao toj svojoj braći u Zadru predbaciti neharnost i moliti ih za ljepše, uljudnije postupanje, jer inače da će ih Hrvati, od kojih oni žive i kojima imaju zahvaliti ono malo kulture što uživaju u Dalmaciji, napokon prezeti kao živalj divljaštva, koji nije sposoban da se kulturno razvija, a kamo li da bude nosioc kakove kulture, jer zaludu je i Dante i „bel paese“, ako djela ne odgovaraju ni ljudstvu ni uljudbi. A nije ni ljudski ni uljudno koga napadati, a navlastito ne narod jedan, ako nisi pripravan na odmazdu ili zadovoljštinu. Nije ni ljudski ni uljudno plakati i jaukati, sazivati u pomoć kad ti se vraća milo za drago.

Da je razbora, pravičnosti i pravog ponosa kod dalmatinskih talijanaša koliko izpraznosti i umišljenosti, oni bi priznavali da je njima kao svagdanji kruh potrebita snosljivost i simpatija Hrvata, da im je pače puno potrebitija nego ona preko mora. Oni bi išli i dalje, pa bi rekli, da Hrvatima nije potrebita talijanske pomoći u ničemu i nigdje, a da njima jest i pomoći i simpatije Hrvatske ako će da na ovim žalima žive snosljivo. Oni bi izpoviedali da Hrvatima ni oni, ni Italija ne mogu ni dati ni pomoći ništa, te da nije ni pravo ni pošteno Hrvate u njihovoj kući ni ružiti ni izazivati, ni danas, ni sutra, ni u Zadru, ni drugdje.

To je ono što bi trebalo da talijanaši razume i prena tomu da rade. Neka se oni i u Zadru i po pokrajini poprave i radi izaziva pokaju, a onda će moći visoka čela od Hrvata moliti i poštovanje i pomoć, jer radće drugačije oni tog poštovanja ne mogu ni tražiti ni dobiti, oni pače, izazivajuć Hrvate, sami traže svoju propast.

Prvo načelo uljudnog življenja jest poštovati drugoga ako ćeš da budeš poštivan. Hoće li se talijanaši u Zadru uzpeti do te moralne visine? Hoće li do toga doći barem radi sebe? Hoće li ih njihovi sumišljenici iz pokrajine na to navesti?

Vidit ćemo. A prvi znak da su se upatili tom stazom biti će kad se iz njihovih rječi i djela bude razabralo, da su harni narodu hrvatskomu i da ga poštuju kao sebe iste.

Na harnost i poštovanje narod Hrvata ima pravo, i može to tražiti od svakoga koji u njegovoj zemlji žive, kao što može zahtijevati, da već jednom prestanu u njegovoj kući talijanska zanovetanja o kulturi, simpatiji itd.

J-li komu stalo do blagodat mira i mirnog razvika? Ne treba mu mnogo. Rekli smo što mu je raditi i tim bi mogli svršiti. Nego ipak mogli bi još pohvaliti našu mladež kao što talijanaški list uzveličaje svoju. Ali čemu to? Dogodaj radi kojega se toliko uzpisalo, prošao je posve mirno, bez ikakvog tvornog napadaja i to se ima zahvaliti razvijenom ponosom o sjećaju hrvatske naravi, koja zazire da se svom silom baci na slabijega, kao što je bio običaj u Zadru sa talijanaške strane.

Rekli smo bio, jer bi trebalo da više tih običaja ne bude, ni u Zadru, a radi toga smo i pisali ovo. Ali ako ti običaji potraju i u buduću? Eh, onda se ne treba nikomu čuditi, ako se i drugovdje bude vraćalo nilo za drago, jer tko može zapriječiti da se uzajmljeno vraća?

I hrvatska dobrota i hrvatsko uztrpljenje i hrvatsko velikodušje ima svoje granice, a neka se ne zaboravi da je kroz sve hrvatske krajeve samo jedan život i jednako čustvo. Bol nanešena i najmanjem udol struji kroz čiel narodni naš organizam i tu bol čiel narod čuti... a reakcija cijelog jednog narodnog organizma, u svojoj zemlji, slična je najbjesnijim viorinama.

Ovo neka se zapamti, treba da prestanu zanovetanja i zavladat će mir.

OSVRT

na ovogodišnje kotarske učiteljske skupštine.

Piše **Dorbić Vicko**.

(v. br. 46).

Pročuvanje individualnosti i zaslužni obziri za ispitivanje tih osebina, od velike su važnosti u uzgoju, pa je zaista rasprava koju je o tome vrijedni pjesnik i urednik „Učiteljskog Glasa“ D. Sirovića na skupštini u Šibeniku pročitao, zanimiva bila.

Formalni stupnjevi, taj psihološki stožer oko kojega se vrte sjeđnan i trajan uspjeh pouke, počeli su u zadnje doba imati i svojih protivnika, koji hoće da ih zabace. Na zadarskoj konferenciji izvješćivao je o tome učitelj Marčić, a učestvovao je u raspravi učitelj pedagogičkih svih nas obćeljubljeni profesor Krilečić i kateketa Jagić, koji su, kako oni to mogu i umiju, dokazali i pokazali na temelju izkustva i na temelju nazora raznih pedagoga, a osobito Herbartha i Zillera, da su ti stupnjevi dođne potrebni, ali da se ne smiju nikad prometnuti u puku šablону ni stezati učiteljev rad, koji mora da je spontan, zadržan umjetničkim žanosom i intuicijom, vedar, slobodan, zamamljiv, ako će da djeluje i da uspije.

Kotarska učiteljska skupština također se je javila formalnim stupnjevima i to u obradivanju odgojnih štiva, o čemu je referisao školski upravitelj Gianno.

Dobro poznat plemenito srca i čistu dušu pobratima Nikolića bivšeg urednika „Učiteljskog Glasa“, onu marnu pčelicu koja se dići skromnim ali časnim nazivom pučkog učitelja, pa kad sam dočuo, da će on u spjeljskoj skupštini raspravljati o autoritetu učiteljske obradovao sam se, jer sam više no uvjeren bio da će svojom raspravom zanijeti prisutan braću i se-trie. Kako sam imao prigode sazati, njemas se prevario, pa se nadam, da će i ostalo naše učiteljsko tu raspravu, o tako važnom predmetu, a iz tako zlatna pera moći što prvo sa nasladom u „Učiteljskom Glasu“ čitati. — O istom su pitanju izvješćivali također učiteljica Bočina i učitelj Nekić.

Samostalno rad u školi, dovodi do praktične vrijednosti nauke, jer tekar od onih gojenaca, koji su kadri da samosvojno misle i samostalno rade možemo se nadati da će za život crpiti prave koristi iz skolske pouke. Udesiti dakle rad u školi tako da se djeca zbija samoradnosti priviknu, nije baš najlakši posao, pa je učitelj Kalik na skupštini kotara kninskoga zbija lijevo riješio to pitanje i iznio zgrade nazore i naputke o tomu.

I praktičnosti se u današnjoj školi daje punim pravom ona važnost koju zbija i zaslužuje, jer je pučka škola priprema za život pun ozbiljnosti, borbe i rada, koji gojenac kad odraste očekuju. Premda je na šibenskoj konferenciji o tome raspravljano obzirom na prilike onoga kotara, to znajući spremu učitelja Belamarića, volju V. Markovića i mar Pačića, uvjeren sam da su se o toj temi općenito bavili i time doprinijeli svoj kamačak boliku i napredku školstva ne samo svojeg kotara, nego i cijele pokrajine.

Pojedinim predmetima, koji se u današnjoj pučkoj školi uče, posvetile su učiteljske skupštine također zasluženu pažnju bilo metodičkom obradom, bilo nazorima kako da se u pojedinim granama napreduje i usavrši. Tako je učitelj Šarić na benkovačkoj konferenciji riješio pitanje „Kako će učitelj ukloniti najobičnije mane u čitanju“, a učitelj Vitaz i Mazalin na istoj skupštini zadatak „Važnost povjeste u pučkoj školi i kako bi se njezina svrha mogla što bolje postići“. O geografskoj obuci raspravljalo se u makarsko-metkovojskoj skupštini pitanje „Kako se ima postupiti u zemljopisnoj pouci, da se izbjegne ubičajeni mekaniizam“, a u benkovačkoj se je konferenciji raspravom „Kako će učitelj vježbati uho i glas učenika, da pjevanje u pučkoj školi bude u-pješno“, osvrnulo i na pjevanje, koje po našim osobito za gorskim selima i još dobaro hramlje. — Dok su na kninskoj skupštini četiri izvjestitelja raspravljala o pitanju „Prigovara se današnjoj osnovnoj školi, da ne njeguje liepo pismo; ako su ti prigovori ispravni, kako će im učitelj stati na kraj“, učesnici su sinjsko-imotske skupštine imali prigode, da se naužuju slušajući odaju raspravu našeg marnog pedagoga pisca i pripovjedača D. Simunovića o novom izdanju Močnikovih računica preuređenih po Krausu i Habernalu a i u dubrovačkoj konferenciji o tome su povelje riječi učitelji Castrappelli i Bendis.

I o duhu, uredbi, načinnu odgoja i protivštinama u našim školama, izvele su se nekoliko rasprave od kojih meritorno je spomenuti onu učitelja S. Kneže vića čitanu na šibenskoj skupštini, a glasi: „Što je učitelju raditi da djeca već za rana objube liepo štivo?“ Rasprava je bila toli praktična i zanimiva, da je bio moljen izvjestitelj Knežević, da ju cjelokupnu otiska u „Učiteljskom Glasu“. Obzirom na to, da naša mladež odveć malo čita, a i manjka joj zgodno štivo, osobito prikladan za naše prilike omladinski listić, držim, da će nam ova rasprava veoma dobro doći i došta doprinijeti, da i ono malo knjiga

što ih je po učeničkim knjižnicama širom Dalmacije, bude češće iz ormara u ruke naše omladine zalazilo.

Većina je naših škola u pokrajini, po onoj pučkoj „za nevolju kume“, mješovitih, jer ekonomske i sve, ma ste, druge prilike ne dadu na inako. Što su i kakove su jednorazredne mješovite škole, znadu najbolje naši učitelji, koji su osuđeni da u njima djeluju, pa svi oni obziri, koji bi se po istini u takovim školama imali otažuju, mnogi su — neizvedivi su. Spolno je pak razlici moraju u takovim školama posvećivati nužni obziri, što je i bilo na kninskog konferenciji sa strane učitelja Morovića i odgovoreno na pitanje: „Treba li u mješovitoj školi da učitelj u nastavi ima obzira na spolne razlike djece, i u čemu sastoje ti obziri?“

Učiteljsko združenje kotara Makarske i Metkovića, rješilo je među ostalim dva svrsta pitanja upravo interesantne naravi a to: „Zasto su obično u našim školama niti tečajji prenatrpani dječom, a viš godišnji tečajji otažuju, pa kako bi se ova za preka pravilnom razvoju pučkih škola dala ukloniti?“ i drugo „Zasto pobadjanje škola u kotaru još zapljuje i kako bi se ono dalo medri po zakonu?“ — Oba ova zasto rješena su da seriješe u svakom pojedinom kotaru u Dalmaciji, a na njih bi sledio neizbrojni niz istinitih i nepobitnih zato, koji bi osvjeltili mnogu tamnu zanemarenost naših i „najpatritičnijih“ faktora. (Sliedi).

DOPISI

Šibenik.

Gosp. Negri udario ovih dana u tužbe i jadicovke. Po onome, što on navajda, rek bi da mu je krivo, što se je u obćina potuzila na njegovo postupanje kod zemaljskog odbora, ministarstva i drugih parobrodarskih društava. Nasuprot ni čienimo, ako je to Obćina učinila, da je izvršila samo svoju dužnost, jer je pitanje ne samo pravodnosti već i dobra za Šibenik, da šibenska agencija novog društva „Dalmatia“ bude povjerenja domaćim ljudima, a na jednom dječaku, maloljetniku, kakav je baš sin g. Negri a, k tome talijancu, irendistiti, mrižetju svega što je naše, hrvatsko. Pravdno i dostojno je, da ta agenciju preuzmu oni ljudi šibenskog parobrodarskog društva, koji su mu bili utemeljitelji, i koji su za to društvo najviše žrtvovali, a g. Negri niti je utemeljitelj tog društva, niti je naš čovjek niti bi lista žrtvovao za dobro naroda, već bi ga i nadalje jodio samo da što više napuni svoju nezastnu kesu.

Osim toga g. Negri je svoj nemoguće dosadio, a i za njega dosadili su i njegovi činovnici, najskoli poznati Ursulich grdeći i ozlovoljavajući narod do skrajnosti, nazivljuć ga svakojako, pa napokon i barbariskim. Za svaku malenkost znadu se oni utjecati Sudu, tako da se i u tom pogledu nanieli društvu samo šteta, a izazvali više puta i takovih utakmica, koje su društvu jako omese. Sve se to sretno prebrililo iz obzira na stare utemeljitelje društva, naše ljude, koje je Negri jednostavno izlagao svojim bezobzirnim postupanjem.

Uzevši sve to u obzir, a k tome još i onu nedoličnu, nedostojnu igru, kojom se je g. Negri poslužio samo da izgrabi i ošteti svoje sudrugove u društvu, nalazimo da je Obćina učinila posve dobro, ako se je potuzila onako, kako to g. Negri sad iznosi i nad čim se žali. Ne samo, već mislimo, da će je u tome slediti i druge obćine ovoga kotara, jer su sve jednako zainteresovane u ovom pitanju, u kojemu se radi o pravici, o dobru naroda, i o obrani hrvatske časti i imena. Mi s naše strane preporučujemo stvar svima, koji su njom zanimani, e da se prepriče skrajna sablazan, koja bi nastala, kad bi se šibenska agencija novog parobrodarskog društva zbija povjerila sinu g. Negri, koji bi nastavio otčevu samovoljno i protunarodno djelovanje još većom gorljivošću i većim proksom.

Uvjereni smo, da ovakovo pitanje ne će pustit s vida ni zemaljski odbor ni naši zastupnici, jer kako rekospo, po sriedi je tu i narodna čast.

Sevid, 7 studenoga.

(Pitanje glavaru, ustanovljenja posebne župe u Podoljaku, preporuka Zemaljskom Odboru). Čudo, nečuveno! Kačice-Sevid-Rastovac, tri porezne općine, na površini od 270 četvornih kilometara, sa ukupnim brojem od 2328 duša u 93 sela, imaju samo jednoga glavaru! Toliki broj duša na tolikoj površini mogao bi sačinjavati općinu sa svojim vijedem. Ta da ja usredotočena u glavaru sva mudrost Salamonova i sva jakost Sansonova ne može da priprezi na red, niti da se postara za dobro svega njemu povjerenja pučanstva. Tri dijela nas se radja i umire, bez da su ikada sreću imali i viditi samo svoga glavaru! Pa što se dogadja. Seoski se zborovi sastaju i odlučuju bez da 9 dijela pučanstva znade da je i samo opstojao seoski zbor, a kamo li što je uglavilo. Evo Vam naj novijega primjera izmedju tisuća Seoski zbor uglaviljuje na 28 prosinca 1904 sa (upamtite broj) dvadeset svojih „vi-

